

Udgiveren har suppleret teksten med et fyldigt – til tider lidt omstændeligt – noteapparat. Han har også forsøgt at lette læserens arbejde ved at anføre oversættelser af Kauffmanns mange tyske, franske og engelske citater og forklaringer på fagudtryk og andre ord, som i dag kan forekomme uforståelige. Det er et prisværdigt princip, men desværre er det ikke blevet konsekvent gennemført. Bogen skæmmes desuden af en hel del trykfejl, dog kun få meningsforstyrrende (f. eks. at Kauffmann i 1867 tog sin afsked fra hæren med en årlig pension på 300 rdl. (!) – det beløb ville ikke have rakt langt).

Bogen er udstyret med et imponerende personregister, der giver et ganske godt indtryk af forfatterens store omgangskreds, og med en kort og konstant indledning, hvori udgiveren trækker hovedlinierne i Kauffmanns liv op, inden læseren overgives til den veloplagte fortæller.

P.C. Willemoes Jørgensen

Vagn Lundbye: *Omkom 79' Fjorden. Tragedien på Danmarksekspeditionen 1906-08.* (Brøndums Forlag, 1984). 206 s.

Titlen er de første ord i den dagbog, der allerede i 1908 blev fundet ved Jørgen Brønlunds lig. Han omkom i november/december 1907 som den sidste af et slædehold, der fra Danmarks fjord forsøgte at nå ned til basen i Danmarks havn, en tur på ca. 400 km i luftlinie, men ca. 1000 km langs kysten. De 2 øvrige var Mylius-Erichsen og Høeg-Hagen. Siden er der fundet nogle af holdets vardeberetninger, så færden frem til september 1907 er nødtørftigt dækket, men aldrig deres dagbøger eller lig. Det var vurderingen i 1908, at de to var døde på havisen og

derfor forsvundet med den i sommeren 1908. Det er stadig den gængse opfattelse. Kilden hertil er Brønlunds sidste dagbogsindføring: »... De andres lig findes midt i fjorden foran bræ (omtrent 2½ mil) ...«

Denne udgivelses væsentligste ærinde er at rejse tvivl om denne vurdering. Da hverken fjord eller bræ eller det sted, hvorfra de 2½ mil er målt, er navngivet i Brønlunds notat, går opgaven ud på at finde andre mulige steder, hvor de to og deres dagbøger kan ligge. Det gøres ud fra terrænets muligheder og ræsonnementer over mulige rejseruter. Et alt afgørende argument er, at de sidst af alle steder ville have lagt sig til at dø på havisen, hvor de aldrig ville kunne blive fundet. Det vil sige, Vagn Lundbye accepterer ikke den tanke, at de to mænd har været så udmattet til døden, at de ikke selv valgte deres sidste hvilested.

Udgaven indeholder også en komplet udgivelse af Jørgen Brønlunds dagbog på grønlandsk med dansk oversættelse.

Axel Kjær Sørensen

Jan Kanstrup: *Taama allappugut Ilulisani piniartut – om forstanderskabene og tørveskærssagen i Jakobs-havn.* (Kalaallit Nunaata Toqqorsivia – Grønlands Arkiv, 1984). 96 s.

Dette lille dobbeltsprogede skrift er det første fra Grønlands Arkiv, skrevet af dets leder Jan Kanstrup. Emnet er en strid mellem »sognerådet« i Jakobs-havn og byens læge i begyndelsen af dette århundrede om det sundhedsfarlige i at skære græstørv til husmurene tæt ved bebyggelsen på grund af infektionsfare fra affald og hundeeskrementer. Det er næppe valgt for sin væsentlighed, men vel mere for at vise, hvilken historie, der kan skrives på

grønlandske arkivalier. Som sådan er det eksemplarisk. Grundigheden og omtanken, hvormed litteratur og arkiver er støvsuget for relevante oplysninger, røber den erfarne historiker og arkivar, hvis glæde ved at finslibe en lille ting er smittende. Sådan skal det gøres, og de temaer og problemstillinger, der her er slået an, skærper appetitten efter at høre hele symfonien om forstanderskabernes (1857-1908) virke og rolle i det grønlandske samfund.

Axel Kjær Sørensen

Hans Helge Madsen: *Meldahls rædselsprogram. F. Meldahl. Arkitekt og politiker. 1827-1908.* (Nyt Nordisk Forlag. Arnold Busck, 1983.) 302 s. ill.

Ferdinand Meldahl var en af 1800-tallets mest indflydelsesrige, danske arkitekter. Hans produktion var stor, og hans indflydelse vidtstrakt som direktør for Kunstakademiet, som medlem af Københavns Borgerrepræsentation og på forskellige tillids- og konsulentposter. Hans kontakt med tidens magthavere gør ham til en enestående skikkelse blandt samtidens arkitekter. Hans fremskudte position gjorde ham misundt, forhadet og kritiseret blandt kolleger.

Meldahls arkitektur tilhører hovedsagelig den »europæiske« retning. Det var den ene af to dominerende smagsretninger inden for tidens danske bygningskunst. Den anden var den »nationale«. Disse to stilretninger levede side om side i en for Danmark, i national henseende, trængt tid. Meldahl beherskede begge, hvad bogens katalog også viser. Kritikken, som også forfatteren ligger under for, i forholdet til Meldahls europæiske stil, er et produkt af to faktorer: Dels »de nationale«s moralske fordømmelse af de udenlandske

påvirkninger i den europæiske stil. Dels funktionalismens effektive public relation arbejde, der bestod i at banke folk oven i hovedet med deres dårlige smag, klunkestilen, forstås.

Historicismen er stadig et kontroversielt emne i en arkitekturhistorisk sammenhæng. Bogens titel er både en provokation (rædselsprogrammet), og et forsøg på at ramme øjeblikkets smag i historieskrivning. (Arkitekt og politiker). Provokationen er letkøbt, et citat, eller snarere et udbrud, af den helt unge Meldahl, pillet ud af sin indholdssammenhæng, og derfor uden mening. Meldahls virke som politiker kommer forfatteren kun lidt ind på, men sikkert i et forhold, som stemmer overens med den rolle, det spillede i Meldahls virksomhed.

Trods den håndfaste markedsføring viser bogen sig at være en af de grundigste personalhistoriske enkeltbehandlinger af en dansk 1800-tals arkitekt, som jeg kan komme i tanke om. Den bygger på Meldahls arkiv, som Helga Stemmanns 5 binds værk om faderen (»Meldahl og hans venner«) er en vigtig indgang og nøgle til. Foruden selve biografien rummer bogen et katalog over Meldahls værker, som er væsentlig fyldigere end hidtil udarbejdede værkfortegnelser. Endvidere en liste over Meldahls litterære produktion. Selve biografien støtter sig stærkt til hans breve. Meldahl var en flittig brevsriver og valgte sjældent, eller aldrig, sine ord med omhu. Et billede af personen Meldahl toner frem, levende og modsætningsfyldt, en autodidakt mand, som uafbrudt øvede selvkritik gennem hele sit liv. Tungsindig, euforisk, selvovervurderende, sværmerisk, selvmedlidende, aggressiv til det voldelige, selvkritisk grænsende til det morbide, plus en del andre ting.

Hans Helge Madsen har givet haft ambitioner om at skrive anderledes ar-